

BOEKBESPREKING

Accountancy Opleiding Ontwikkelingslanden

ACCOUNTING EDUCATION AND
THE THIRD WORLD

door A. Beek, R.A.

Copyright American Accounting Association (A.A.A.), druk
U.S.A. (1978), 109 pagina's.

De studie is in de jaren 1976-1978 uitgevoerd door
het Committee on International Accounting Opera-
tions and Education van de A.A.A. onder voorzitter-
schap van Prof. A. J. H. Enthoven.

De primaire doelstellingen van de studie zijn:

- de bepaling van de opleidingsbehoefte in de ac-
countancy (verslaggeving) in de landen van de
Derde Wereld;
- een opzet te maken voor de wijze waarop de ken-
nis, de opleiding en de toepassing van de ac-
countancy in het economisch leven van die lan-
den kan worden geïmplementeerd;
- na te gaan welke de rol van de opleidingsinstitu-
ten van de overige landen kan zijn om kennis
van en ervaring in de accountancy in deze z.g.
ontwikkelingslanden te verspreiden;
- adviezen te geven op welke wijze deze landen ge-
steund zouden kunnen worden in de vorm van
opleiding, training, onderzoeksprogramma's
e.d., waarvan de uitvoering plaats kan vinden in
overleg en in samenwerking met plaatselijke, re-
gionale en internationale opleidingsorganen en
organisaties welke zich bezig houden met ont-
wikkelingshulp.

De studie is opgezet om een brede discussie over
deze materie op gang te zetten en daarbij vooral te
betrekken universiteiten en andere opleidingsinsti-
tuten, alsmede bestaande organisaties die vanuit de
financieringsproblematiek aan deze ontwikkeling
een bijdrage kunnen leveren (Wereld Bank, I.M.F.
e.d.).

Het bijgevoegde enquêteformulier dient ook om
aan de studie follow-up te kunnen geven.

Zoals bekend zal het NIVRA de accountantsdag
1979 aan dit onderwerp wijden.

Alvorens de studie te bespreken wil ik kort ingaan
op het begrip „3e Wereld” of „ontwikkelingslan-
den”. De studie heeft dit begrip niet nader toege-
licht. Tot de 3e Wereld worden gerekend de landen
met een economische ontwikkeling die ver is achter-
gebleven bij die van de industriële landen van Euro-
pa en Noord-Amerika en die, welke door de in-
dustrielanden worden geholpen, teneinde de ont-
wikkeling te bevorderen. Vaak zijn dit landen die tot
in de eerste helft van de 20ste eeuw koloniën van Eu-

ropese staten waren en - in de meeste gevallen - na
1945 zelfstandig zijn geworden. Door het wegvallen
van het bestuur van de blanke kolonisten is in vele
van die landen - met een doorgaans groeiende be-
volking - de economische ontwikkeling achteruitge-
gaan en werd ook het verschil in levenspeil tussen
de zich steeds verder ontwikkelende industrielanden
en deze landen hoe langer hoe groter. De ontwikke-
lingshulp is vooral gericht om pogingen in het werk
te stellen dit verschil te verminderen.

In het model van de ontwikkelingshulp zal het op-
zetten en verbeteren van adequate publieke bestu-
ringssystemen, waaronder informatiesystemen te
rekenen zijn, zeker een belangrijke rol spelen.

De V.N. rekent tot de ontwikkelde gebieden de
V.S., Canada, West-Europa, Australië, Nieuw Zee-
land, Zuid-Afrika en Japan. Tot de ontwikkelingslan-
den behoren dan de meeste andere landen buiten
het communistische blok.

Hierna volgt een korte bespreking van de uit drie de-
len bestaande studie, n.l.

- deel 1: De conceptuele en theoretische achter-
grond (ruim 20 pagina's);
- deel 2: Een evaluerende bespreking van de op-
leiding in de accountancy in een vijftal
ontwikkelingslanden (bijna 60 pagina's);
- deel 3: De structuur en middelen welke het mo-
gelijk maken om de kennis op het gebied
van de accountancy over te dragen, met
twee bijlagen (bijna 30 pagina's).

In het *eerste* deel wordt vooral aandacht geschonken
aan de voor de lezers van dit blad bekende begrip-
pen uit de theorie van de verslaggeving. Zeer in het
kort wordt ingegaan op:

- de verslaggeving betreffende de volkshuishou-
dingen, welke vooral is gericht op macro-econo-
mische doeleinden;
- de publieke verslaggeving;
- de private verslaggeving, met de nadruk op de fi-
nanciële verslaggeving en de daarmee samen-
hangende informatiesystemen die gericht zijn
op het verschaffen van informatie ten behoeve
van de beslissingsvoorbereiding, alsmede
- de accountantscontrole.

De studie constateert onder meer dat een integrale
benadering van de verslaggevingsproblematiek ont-
breekt.

Voorts zijn er nog in onvoldoende mate algeme-
ne grondslagen ontwikkeld. Uiteraard is in ontwik-
kelingslanden de opzet van betrouwbare informatie-
systemen ten behoeve van het overheidsbestuur van
belang. Dat geldt ook voor de administratieve orga-
nisatie van z.g. projecten.

Het tweede deel van de studie bevat een beschrijving van de historische achtergrond en de economische situatie alsmede een inventarisatie van de opleidingscapaciteit in de accountancy van Egypte, Maleisië, Mexico, Pakistan en Tanzania. Voor het merendeel dus voormalige Britse koloniën.

De hoofdstukjes geven een globaal inzicht in de problematiek.

Verschillen in opvatting over en uitvoering van het onderwijs worden immers bepaald door o.m. culturele, economische, religieuze, sociale en juridische systemen van een land. Om tot verantwoorde conclusies te komen is daarom meer informatie en meer studie nodig.

Dit bepaalt tevens een deel van de problematiek van de ontwikkelingshulp door docenten uit de ontwikkelde landen. Naast een grote mate van vakmanschap vereist dit mensen die sympathie en begrip hebben voor de situatie en inzicht hebben in de eigen achtergronden, behoeften, maatschappijopvattingen e.d. van de student.

De inventarisatie richt zich voornamelijk op de opleidingen op universitair niveau. Inzicht in de totale opleidingsstructuur per land - dus inclusief de opleidingen voor middenkaderfuncties en uitvoerende functies - ontbreekt veelal.

De opleidingsschema's zijn summier weergegeven en maken het niet mogelijk een oordeel te geven over de kwaliteit van de opleiding.

Illustratief zijn de gegevens over de hoge student-docent ratio's, alsmede de vaak zeer lage salarissen van de docenten.

Een groot probleem vormen de leerboeken. Deze - vaak Engelstalige-boeken - zijn niet of in zeer beperkte mate afgestemd op de problemen van het land. Wie vanuit een onderwijsfunctie weet hoe moeilijk vaak de opleidingsprogramma's van Nederlandse instituten worden aangepast, begrijpt wellicht de geweldige problemen en de grote afstand tussen opleiding en praktijk in deze landen.

In ieder geval krijgt de lezer uit de wat vermoeiende opsomming van feiten een beeld van de opleidingsproblemen in de landen van de 3e Wereld.

Het derde deel van de studie bevat een beschrijving van de structuur alsmede van de methoden en hulpmiddelen, welke nodig zijn om kennis, vaardigheid en opleidingsmethoden te kunnen implementeren. Tevens wordt aandacht geschonken aan de eventuele rol van de verschillende organisaties, zoals universiteiten en andere opleidingsinstituten, internationale accountantskantoren, multinationale organisaties, internationale organisaties op het gebied van ontwikkelingshulp, waaronder de banken etc.

Er volgen beschrijvingen van de mogelijkheden van opleidingsprogramma's voor docenten, uitwisselingsprogramma's voor studenten, alsmede van het vertalen van leerboeken, het ontwikkelen van cases en ander opleidingsmateriaal en het gebruik van

audio visuele hulpmiddelen. Zaken die ook in ontwikkelde landen de nodige inspanning kosten.

De opsomming is niet uitputtend. Bovendien zal er op grond van een grondige inventarisatie een actieplan per land moeten worden opgezet.

Teneinde vooral duurdere specialisten beter te kunnen benutten zal een regionale opzet en samenwerking met bestaande organisaties van belang zijn, zo stelt de studiecommissie.

In mindere mate worden de methodieken voor het oplossen van de problemen aangegeven. Daarvoor zijn waarschijnlijk de coördinatieproblemen te complex en ontbreken nog teveel gegevens. Wel staan de onderzoekers enige proefprojecten voor om deze methodieken te ontwikkelen.

De eventuele rol van de A.A.A. wordt nader uitgewerkt in programma's op kortere en langere termijn. Ook wordt ingegaan op het nog niet geheel uitgewerkte idee om een internationaal werkend coördinerend lichaam op te zetten. Een idee dat onder meer naar voren is gekomen tijdens de 4e Internationale Conferentie op het gebied van de Opleidingen in de Accountancy (Berlijn, oktober 1977).

De studie heeft een inventariserend karakter en dient - als eerder gesteld - een discussie op gang te brengen. Daartoe bevat de keurig verzorgde uitgave voldoende stof.

Mij rest nog een enkele opmerking. Deze zijn gericht op een eventuele discussie. Ik ben beslist geen „materie deskundige". De koppeling tussen het derde deel van de studie (de aanzet tot de probleemoplossing) en vooral het tweede deel (de inventarisatie in een 5-tal ontwikkelingslanden) is m.i. vrij zwak. Hoewel de onderzoekers enige malen wijzen op de beperkte waarneming en voorts stellen dat de oplossingen mede gebaseerd zijn op de ruime ervaring van de onderzoekers en andere informatie van docenten uit de landen van de 3e Wereld gaat van de 60 pagina's tekst van het tweede deel toch een zekere suggestie uit. De wijze waarop de problemen in ontwikkelingslanden moeten worden opgelost - en waarvan de beschreven problematiek één onderdeel vormt - vereist m.i. een meer integrale benadering alsmede een aanpak „van onderen af".

Daarbij zal vooral de politieke wil van de landen in Europa en Amerika van groot belang zijn. Hierin blijken ook de huidige internationale organisaties niet altijd doelmatig te kunnen coördineren. Ik ben bang dat dit in de discussies toch een rol gaat spelen.

Maar naast politieke wil - en vooral geld - gaat het praktisch gesproken ook om de in onze landen vrij schaarse goede docenten en onderzoekers. Op dat punt ben ik ook niet optimistisch.